

'Juist door een zo groot mogelijke deelname aan het culturele leven ontstaat ruimte voor excellentie en innovatie. Geen hoge top zonder brede basis'
Ronald Plasterk, 2007

Aan de leden van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Van de Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN Haag

Amsterdam, 31 augustus 2007

Geachte leden van de vaste Tweede Kamercommissie voor OCW,

Zoals u hebt kunnen lezen in de pers waren de reacties vanuit de kunstensector op de nota *'Kunst van Leven, hoofdlijnen van het cultuurbeleid'*, in grote lijnen positief. Ook op de voorstellen van de minister om in plaats van invoering van het cultuurprofijtbeginsel de mogelijkheden van zakelijke verbeteringen bij de cultuurproducerende instellingen te laten onderzoeken in plaats van wat in het regeerakkoord werd aangeduid als 'profijtbeginsel cultuur', is welwillend gereageerd. Kunsten '92 heeft met het jaarlijkse Uitmarktdebat een bijdrage geleverd aan de discussie door de kansen en bedreigingen voor de versterking van eigen inkomsten in de cultuursector in beeld te brengen. De resultaten daarvan, en het standpunt van Kunsten '92, zijn u inmiddels bekend.

Hoewel over de ambities van de minister weinig discussie is ontstaan, is beoordeling van diens beleidsnota op dit moment moeilijk. Zowel in de uitwerking van plannen, bestuurlijk overleg, implementatie van regelingen, als op het gebied van de financiën bestaan nog te veel onzekerheden. 'Geen hoge top zonder brede basis' is een adagium dat wij graag onderschrijven. In de nota zelf is echter onvoldoende uitgewerkt hoe hij dat wil realiseren en met welke middelen. Wij vragen u derhalve in voldoende garanties en mogelijkheden tot beraad te voorzien met betrekking tot de politieke besluitvorming.

Hierbij enkele hoofdpunten die naar onze mening uw aandacht verdienen. Separaat zullen wij u het commentaar van onze leden op specifiek inhoudelijke voorstellen in de nota toezenden.

De top moet stevig én iedereen moet meedoen, ook de bestuurders

De ambities van de minister kunnen op dit punt niet groot genoeg zijn. Maar hij kan dit niet alleen. Zo hangt bijvoorbeeld veel af van de uitkomsten van bestuurlijk overleg met provincies en gemeenten en met de publieke omroep.

De nota is niet in alle gevallen duidelijk over de ambities waarmee de minister het overleg met de andere overheden wil ingaan. Op welke wijze zal hij bijvoorbeeld verantwoordelijkheid nemen voor instellingen in het middensegment, dat juist bij het brede bereik en de spreiding van cultuur over het land een belangrijke rol speelt? Dezelfde vraag geldt voor de positie van buitenschoolse voorzieningen voor kunsteducatie op gemeentelijk en provinciaal niveau. In het geval van beeldende kunst wordt - nog voordat een nieuw beleidskader voor deze discipline wordt gepresenteerd - het provinciale deel van de betreffende geldstroom gecentraliseerd, met nog onvoorziene gevolgen voor de provinciale infrastructuur voor

kunstenaars en publiek.¹ Zowel voor de top als voor de diversiteit in het aanbod is het instandhouden van een brede basis voor cultuur in gemeenten en provincies essentieel. Het is nodig dat de minister aan de Kamer, naast de invulling van de basisinfrastructuur, ook duidelijkheid geeft over de invulling van zijn stelselverantwoordelijkheid.

Kunsten '92 deelt de ambities van de minister voor meer cultuur bij de Publieke Omroep. Hoe zal zich dat echter naar de praktijk vertalen nu de Publieke Omroep geen geld zegt te hebben voor investeringen in culturele programma's, ook niet met de extra gelden vanaf 2008? De beperkende uitgangspunten voor makers van dergelijke programma's, voor het plaatsen ervan in de zendschema's, voor tijdsduur, aantallen afleveringen en het budget spelen daarbij ook een belemmerende rol. Het is noodzakelijk dat er goede afspraken worden gemaakt met de publieke omroep over de toekenning van budgetten voor culturele programmering en over de uitzendtijden.

Stel ook inhoudelijke eisen aan de basisinfrastructuur

De indeling van de instellingen in de basisinfrastructuur doet vrij willekeurig aan. Artistiek-inhoudelijke motieven lijken er geen rol bij gespeeld te hebben en het is niet duidelijk of dat in de toekomst wel zal gebeuren. Ook het bij voorbaat op bestuurlijke gronden uitsluiten van groepen instellingen voor functies in de basisinfrastructuur, is vreemd. Te denken valt aan de muzikensembles en de producerende 'zomer'festivals.

Kunsten '92 heeft al eerder, in haar reactie op '*Innoveren, participeren*', gewezen op het gevaar dat de verdeling van instellingen over het land een invuloefening wordt, waarbij overheden vooral kijken naar het bestel en niet meer naar wat zich in de praktijk voor 'nieuwe' ontwikkelingen voordoen en hoe kwaliteit en functie van instellingen die door het ministerie of door de fondsen worden gefinancierd zich tot elkaar verhouden.

Instellingen behoren de vrijheid te hebben een aanvraag in te dienen voor de basisinfrastructuur; de Raad voor Cultuur zou op zijn beurt de ruimte moeten hebben om op grond van hun kwalitatieve en inhoudelijke oordeel van het totaal der aanvragen van de voorgestelde indeling van de basisinfrastructuur af te wijken.

Overleg met de andere overheden over het advies van de Raad voor Cultuur is essentieel voor een goede invulling van het landelijke cultuurbestel. Het blijft voor de inhoudelijke ontwikkeling van kunst en cultuur noodzaak om instellingen – of ze nu binnen of buiten de basisinfrastructuur vallen, klein of groot, breed of smal zijn – zowel in hun disciplinaire als lokale samenhang te beoordelen.

Kunsten '92 verzoekt u erop toe te zien dat dit in de uitwerking van de regelingen met het oog op een volgende cultuurnotaperiode voldoende wordt gegarandeerd.

Gevolgen van 'meer voor minder' zijn onvoorspelbaar

'Meer voor minder' is één van de uitgangspunten van de minister, maar het is niet duidelijk wat de gevolgen hiervan zijn en wat hieronder wordt verstaan. Wat gaat dit straks in de praktijk betekenen voor de Nederlandse traditie: veel kleinschalige initiatieven op het terrein van (jongeren)theater, ensemblecultuur en dans? Kunstenaars die zich buiten de reguliere circuits en academies, bijvoorbeeld in de interculturele (jongeren)theaterpraktijk, bewamen en kunstenaars de productiehuizen ontgroeid zijn, kunnen van 'meer voor minder' de dupe worden. Wordt het voor hen achteraan aansluiten omdat het geld al verdeeld is?

'Meer voor minder' suggereert dat het mogelijk is nieuwe criteria te ontwikkelen die aanbod,

---

¹ Uit eerder onderzoek in opdracht van het Interprovinciaal Overleg (Kiezen voor Cultuurbeleid 2005) is gebleken dat juist de gezamenlijke financiering van rijk en provincies tot een stevige groei van het budget voor podiumkunsten heeft geleid. Hopelijk leidt de eenzijdige centralisatie door het rijk van de Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving niet tot het omgekeerde: een verschraving van de provinciale infrastructuur voor kunstenaars en publiek.

dat eerder op grond van hun kwaliteit in aanmerking kwam voor subsidie, nu daarvan zal worden uitgesloten. Op dit moment ontbreekt zowel inzicht in de nieuwe subsidieregelingen van het nieuwe Fonds voor Muziek, Dans en Theater en het Programmafonds Cultuurparticipatie, als informatie over het beschikbare budget voor beide fondsen. Dit maakt het onmogelijk om inzicht te krijgen in de gevolgen van de beleidslijn 'meer voor minder' voor betrokken aanvragers.

Kunsten '92 vindt dat 'meer voor minder' nooit het leidende adagium mag zijn. Het mag er niet toe leiden dat interessante initiatieven in het middensegment de nek wordt omgedraaid.

Mogelijke problemen als gevolg van de verschotting van het cultuurbeleid

Door de schotten die worden opgeworpen tussen de loketten van rijk, fonds en gemeenten bestaat de kans dat instellingen tussen wal en schip vallen. Het gaat hierbij met name om instellingen die te maken hebben met meerdere bestuurlijke partners en fondsen. De problemen zijn tweërlei.

Een aantal gemeenten heeft de afgelopen jaren actief geïnvesteerd in (samenhangende groepen van) jonge culturele makers. Een voorbeeld ervan is de gemeente Utrecht ('Utrechts Model'). Over de ondersteuning hiervan zijn afspraken gemaakt tussen Rijk, provincie en gemeente. In de komende convenanten beperken de onderhandelingen zich voortaan tot de instellingen die tot de basisinfrastructuur behoren. Over de overige instellingen zegt de nota dat met name het Fonds Muziek, Dans en Theater gevraagd zal worden om de ambities van de convenantpartners bij de besluitvorming te betrekken. De vraag is in hoeverre deze fondsen in de praktijk dit soort lokale samenhangen kunnen honoreren. Hiermee wordt duidelijk dat het niet meer betrekken van kleinschalig aanbod in de convenantsbesprekingen risico's oplevert voor de lokale culturele infrastructuur.

Deze verschotting kan ook problemen opleveren voor individuele instellingen. Volgens de nota wordt iedere culturele instelling voor subsidie verwezen naar ofwel het Rijk ofwel een fonds. Maar tot wie moet zich bijvoorbeeld een instelling voor amateurkunst en cultuureducatie, die tevens verbinding zoekt met de professionele kunsten, en daarvoor nu subsidie krijgt van de gemeente, het Fonds Amateurkunst en Podiumkunsten, het Rijk en het Actieplan Cultuurbereik, zich richten? Op de voorlichtingsbijeenkomst van OCW op 6 juli jl. werd gesuggereerd dat een dergelijke instelling maar samen met de andere bestuurlijke partners een aanvraag bij OCW moest doen. Los van de ongewenste centralisatie van beslissingsmacht bij OCW die dit voorstel oplevert, biedt het geen oplossing voor instellingen die onder de fondsen gaan vallen. Zal een instelling daar voldoende ruimte krijgen om in samenhang met zijn omgeving te kunnen opereren? Eén van de argumenten om te komen tot een herstructurering van het subsidiestelsel was zowel het terugdringen van de bureaucratie als flexibilisering van het systeem. Het terugdringen van het aantal loketten leidt echter niet altijd tot flexibilisering.

Voorkomen moet worden dat straks minder in plaats van meer mogelijk is.

De nieuwe fondsen

Over de structuur en de inrichting van de subsidieregelingen bij de nieuwe fondsen is nog onvoldoende bekend. Op de voorlichtingsbijeenkomst van OCW op 6 juli jl. bleek dat de periode voor commentaar door het veld op de conceptregelingen voor het nieuwe fonds voor Muziek, Dans en Theater erg kort is (de eerste drie weken in september). De vraag is of het veld hiermee voldoende serieus wordt genomen.

In dit nieuwe fonds krijgen de secretarissen een centrale rol, zij worden het aanspreekpunt voor de discipline, geven préadvies en maken de sectoranalyse. Onduidelijk is bijvoorbeeld het inhoudelijke functieprofiel van deze secretarissen. De vraag is ook of, en zo ja, op welke termijnen deze secretarissen vervangen worden en in welk opzicht commissies en de Raad voor Bestuur kunnen bijsturen.

De projectdirecteur heeft aangegeven dat een verhoging van het budget van het fonds noodzakelijk is. Kunsten '92 onderschrijft dit. Daarbij wordt door het fonds zowel naar het Rijk als naar particuliere fondsen gekeken. Voorkomen moet wel worden dat door afspraken met particuliere fondsen over concrete subsidieaanvragen te maken een instelling, die niet in de formule past van het fonds, nergens meer kan herkansen.

Over de inrichting van de aard en regelingen van het Programmafonds Cultuurparticipatie is nog onvoldoende bekend.

In de nota wordt terecht gesteld dat er goede waarborgen voor de besluitvorming van de fondsen moeten zijn. Er wordt gewerkt aan een 'code of conduct', maar ook die is nog onbekend. Onduidelijk is ook of er geregeld overleg met veldpartijen zal worden gevoerd over de implementatie van de regelingen.

Er is daarom behoefte aan een goed toetsingsinstrument en dito tijdstip om te bezien of er vertrouwen is in de procedures omtrent de selectie van adviseurs, de secretarissen, de opzet van de regelingen, en de inbreng van veldpartijen daarbij.

Financieel: waar beslist de Kamer over?

Het financiële kader voor het cultuur- en mediabeleid wordt gepresenteerd in de begroting, op Prinsjesdag, twee weken na behandeling van de nota in de Tweede Kamer. Los van het feit dat nu nog niet duidelijk is hoeveel geld er voor ieder beleidsterrein, functie in de basisinfrastructuur of fonds beschikbaar komt, zijn ook de financiële consequenties van de overhevelings- en uitneemoperaties niet helder. We hebben het dan ook over de overheveling van ambtenaren naar de nieuwe fondsen (ter herinnering: bij de oprichting van het FAPK was daarbij effectief sprake van een bezuiniging), mogelijke generieke kortingen op het bestuurlijk apparaat van de overheid, de herziening van het adviesstelsel en financiële afstemming met lagere overheden.

Een goede uitvoering van de voorstellen in de nota van Minister Plasterk, waar Kunsten '92 grotendeels enthousiast over is, kost veel geld. Ook de Raad voor Cultuur heeft hierop gewezen. Daarnaast teren culturele instellingen al jaren in op hun budgetten wegens onvoldoende of geen compensatie van gestegen kosten.

Tenslotte

Minister Plasterk dwingt bewondering af voor de wijze waarop hij zijn beleid heeft gepresenteerd in de nota '*Kunst van Leven*' en de manier waarop hij het cultuurprofijtbeginsel heeft weten om te buigen tot een maatregel die, als het allemaal goed is, de sector meer op moet leveren dan hij kost. Echter, zowel in de uitwerking van plannen, bestuurlijk overleg, implementatie van regelingen, als op het gebied van de financiën bestaan nog veel onzekerheden, met nog onvoorziene gevolgen voor de doelen die hij zich stelt.

Op grond hiervan meent Kunsten '92 dat een eindoordeel over de nota '*Kunst van Leven*' nog niet goed mogelijk is. Wij verzoeken u daarom de definitieve besluitvorming over '*Kunst van Leven*' in ieder geval uit te stellen tot na Prinsjesdag, dan is tenminste het financiële kader bekend. Uiteraard zijn wij tot elk overleg bereid.

Met de meeste hoogachting,

Ad 's-Gravesande,
Voorzitter Kunsten '92, vereniging voor kunst, cultuur en erfgoed

c.c.: Minister Plasterk, OCW
Raad voor Cultuur